

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
61^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ**

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ
ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ**

**‘ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ,
ΙΔΙΩΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ’**

ΑΠΟ ΤΟΝ

Αντιπλοίαρχο Ρ.Σ.ΣΑΛΒΕΤΑ ΠΝ

ΜΑΪΟΣ 2009

‘Διεθνής Ευθύνη Κρατών και Διεθνών Οργανισμών σε Περιφερειακό Επίπεδο, Ιδίως στο Πλαίσιο Πολυεθνικών Επιχειρήσεων’

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο όρος «Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο» (ΔΑΔ), χρησιμοποιείται με την σύγχρονη έννοια του και περιλαμβάνει τόσο το "δίκαιο Χάγης", όσο και το "Δίκαιο Γενεύης". Αναφέρεται σε όλο το σώμα των κανόνων του διεθνούς δικαίου, συμβατικού κι εθιμικού, που ρυθμίζουν ζητήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια ενόπλων συρράξεων, διεθνούς ή μη χαρακτήρα, και αφορούν τους περιορισμούς κατά τη διεξαγωγή του πολέμου, το δίκαιο της κατοχής, της ουδετερότητας και τους κανόνες προστασίας ειδικών κατηγοριών εμπολέμων και αμάχων.

2. Διαχρονικά από τις αδυναμίες του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ) υπήρξε η δυσκολία ελέγχου της εφαρμογής του και, κυρίως, η απόδοση ευθυνών για τις συχνές παραβιάσεις των διατάξεων του. Από την άλλη η εμφάνιση νέων δρώντων με την έντονη δραστηριοποίηση των διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ κ. α. διευρύνουν τα προβλήματα εφαρμογής του διεθνούς δικαίου.

3. Το 2001 η επιτροπή Διεθνούς Δικαίου (ΕΔΔ) κατέληξε σε ένα σχέδιο Άρθρων που υιοθετήθηκε και από τη ΓΣ/ΗΕ, διαμορφώνοντας τις νέες νομικές αντιλήψεις σε αυτό το πεδίο. Στο άρθρο 57 των άρθρων της ΕΔΔ ορίζεται σαφώς ότι δεν εντάσσονται στα άρθρα «**ζητήματα ευθύνης διεθνών οργανισμών, ούτε ευθύνης κρατών για πράξεις διεθνών οργανισμών**». Επειδή η διεθνής ευθύνη διεθνών οργανισμών παρουσιάζει εγγενείς δυσκολίες, το 2002 αποφασίστηκε, η ΕΔΔ, να προχωρήσει στη διαμόρφωση ειδικού πλαισίου κανόνων, που περιλαμβάνουν ειδικές προβλέψεις για την απόδοση ευθύνης σε διεθνείς οργανισμούς και καταγραφή των διεθνών υποχρεώσεών τους.

ΣΚΟΠΟΣ

4. Να εξεταστεί η διεθνής ευθύνη των κρατών και διεθνών οργανισμών σε περιφερειακό επίπεδο υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου, ιδίως στο πλαίσιο πολυεθνικών επιχειρήσεων.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

5. Η διεθνή ευθύνη των κρατών και διεθνών οργανισμών θα εξεταστεί κυρίως υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

6. Η ευθύνη, δηλαδή η υποχρέωση θεραπείας των συνεπειών μίας αδικοπραξίας, αποτελεί ένα πολύ σημαντικό θεσμό σε όλα τα νομικά συστήματα. Ο θεσμός αυτός έχει διττή χρησιμότητα. Αφενός αποσκοπεί στην επανόρθωση της βλάβης που προκαλεί η άδικη συμπεριφορά. Αφετέρου προσλαμβάνει μία κανονιστική λειτουργία, η οποία εκδηλώνεται με την μορφή παραινήσεως ως προς την εκτέλεση των υποχρεώσεων που βαρύνουν τα υποκείμενα μίας έννομης τάξης και την αποφυγή επιζήμιας συμπεριφοράς.

7. Το ΔΑΔ εφαρμόζεται στο σύνολο του στη διάρκεια διεθνών ενόπλων συρράξεων ή κατοχής, αλλά και στις ένοπλες συρράξεις μη διεθνούς χαρακτήρα. Ως προς τους πρωταγωνιστές των ενόπλων συρράξεων, τα μέρη στην σύρραξη μπορεί

να είναι, **κράτη, συμμαχίες κρατών**, **λαοί** που μάχονται σ' εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα, μη **κρατικοί ένοπλοι δρώντες**, αλλά και **διεθνείς οργανισμοί** που μπορεί να εμπλέκονται στις εχθροπραξίες (ΗΕ, ΝΑΤΟ, ΕΕ κλπ)

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΚΡΑΤΩΝ

8. **Διεθνής κρατική ευθύνη καλείται «ο θεσμός του διεθνούς δικαίου με τον οποίο το κράτος που παραβίασε – με πράξη ή παράλειψη – κανόνα του διεθνούς δικαίου υποχρεούται να παράσχει ικανοποίηση στο Κράτος κατά του οποίου στρέφεται η παραβίαση.** Σήμερα η διεθνής κρατική ευθύνη αφορά στο σύνολο των έννομων σχέσεων που δημιουργεί η τέλεση της αδικοπραξίας από ένα κράτος, το οποίο μπορεί να ευθύνεται όχι μόνο έναντι ενός κράτους, αλλά έναντι πολλών Κρατών ή ακόμη και έναντι πολλών υποκειμένων της διεθνούς έννομης τάξης. Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι η διεθνής ευθύνη του Κράτους δημιουργεί υποχρέωση αποζημίωσης, ενώ των ατόμων, γεννά την υποχρέωση παραπομπή τους σε δίκη, ενώπιον εθνικού δικαστηρίου ή Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

9. Η διεθνής ευθύνη των οργανισμών συνιστά προέκταση της ιδιότητάς των να είναι αποδέκτες των κανόνων του διεθνούς δικαίου. (Η ευθύνη απορρέει ως παθητική έκφανση της νομικής προσωπικότητας των ΗΕ και γενικά των Οργανισμών). Οι υποχρεώσεις για την ανάγκη σεβασμού του ΔΑΔ δεσμεύουν τόσο τα μέλη του διεθνούς οργανισμού που διεξάγει επιχειρήσεις, όσο και τα όργανα του. Η υποχρέωση των διεθνών οργανισμών να σέβονται το ΔΑΔ, προκύπτει απευθείας και από αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας, που αντιμετωπίζοντας καταστάσεις απειλής ή διατάραξης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, προχωρεί στην εξουσιοδότηση εμπλοκής περιφερειακών οργανώσεων στη διαχείριση - επίλυση των εν λόγω κρίσεων. Τα μέλη της πολυεθνικής δύναμης διεθνούς οργανισμού, που ενδεχομένως μπορεί να εμπλακούν σε εχθροπραξίες, έχουν το καθεστώς του μαχητή, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε επίπεδο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από τη σκοπιά του ΔΑΔ.

Επιπλέον, προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται και οι Οδηγίες (Bulletin) του ΓΓ/ΗΕ, Κ. Αναν, σχετικά με την υποχρέωση σεβασμού ή τήρηση των βασικών αρχών και κανόνων του ΔΑΔ από πολυεθνικές δυνάμεις των ΗΕ.

10. Τα Όργανα του Κράτους:

Τα κράτη, δρουν μέσα από τα όργανα τους όμως το πρόβλημα που τίθεται είναι ποιών ατόμων οι πράξεις ή παραλείψεις μπορούν να αποδοθούν σε αυτό. Στο διεθνές δίκαιο, η μόνη συμπεριφορά που αποδίδεται στο κράτος είναι αυτή των οργάνων του, ή άλλων προσώπων που ενήργησαν υπό την καθοδήγηση, την προτροπή ή τον έλεγχο τέτοιων οργάνων. Η συμπεριφορά, ενός κρατικού οργάνου συνιστά πράξη του Κράτους ανεξάρτητα μάλιστα από το εάν το συγκεκριμένο όργανο ανήκει στη νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική ή άλλη εξουσία, ή εάν οι δραστηριότητες του είχαν διεθνή ή εσωτερικό χαρακτήρα. Όσον αφορά την εκτελεστική εξουσία, η δράση της περιλαμβάνει πράξεις της κυβέρνησης που εκδίδει κανονισμούς, διαταγές, εγκυκλίους ή προτείνει νόμους, όσο και της διοίκησης που καλείται να τους εφαρμόσει. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται και τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων που συμμετέχουν στις πολυεθνικές επιχειρήσεις και μας απασχολούν ιδιαίτερα όσον αφορά το ΔΑΔ. Όσον αφορά τα ΗΕ η διεθνής ευθύνη θα πρέπει να στοιχειοθετείται υπό τον όρο ότι το όργανο ή ο αντιπρόσωπος ενεργεί υπό την επίσημη ιδιότητά του και εκτελεί μια συγκεκριμένη αποστολή για λογαριασμό των ΗΕ.

11. Κρατικά Όργανα που Τίθενται στη Διάθεση Άλλου Κράτους:

Σε περίπτωση που ένα Κράτος διαθέτει ένα όργανο του σε άλλο κράτος, έτσι ώστε αυτό να δράσει υπό την εξουσία του, το όργανο αυτό ενεργεί, προσωρινά, για τους σκοπούς και για λογαριασμό του δεύτερου κράτους και σε αυτό και μόνο, αποδίδονται οι πράξεις του. Πιο σύνθετο είναι το πρόβλημα για τα όργανα τα οποία τίθενται στην διάθεση των ΗΕ όπως στην περίπτωση των πολυεθνικών επιχειρήσεων δεδομένου του βαθμού εξάρτησης των οργάνων από το κράτος που τα διαθέτει και του καθεστώτος Διοίκησής των.

ΟΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΑΔ

12. Τα Εγκλήματα Πολέμου: Τα εγκλήματα πολέμου διαπράττονται στη διάρκεια ενόπλων συρράξεων, διεθνούς ή μη χαρακτήρα. Επιπρόσθετα διαπράττονται από μέλη των ενόπλων δυνάμεων σε βάρος ενόπλων δυνάμεων ή αμάχων του αντίπαλου μέρους στην ένοπλη σύρραξη, ή από αμάχους κατά μελών των ενόπλων δυνάμεων ή άλλων αμάχων του αντίπαλου μέρους στη σύρραξη.

13. Τα Εγκλήματα Κατά της Ανθρωπότητας: Τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας περιλαμβάνουν πράξεις που συνιστούν ιδιαίτερος ειδεχθή εγκλήματα, αφού δεν πρόκειται για μεμονωμένα ή σποραδικά γεγονότα, αλλά αποτελούν είτε μέρος μιας ευρύτερης πολιτικής, είτε εκτεταμένες ή συστηματικές πρακτικές παραβιάσεων που ανέχεται ή συντονίζει κυβέρνηση, ή μία de facto εξουσία.

14. Το Έγκλημα της Γενοκτονίας: Η γενοκτονία, ως ειδική περίπτωση εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας, μπορεί να διαπραχθεί τόσο σε καιρό ειρήνης όσο και σε καιρό πολέμου και διαφέρει από τα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας ως προς το ότι στρέφεται κατά ειδικά προκαθορισμένης ομάδας του άμαχου πληθυσμού, που διακρίνεται για λόγους εθνικούς, φυλετικούς ή θρησκευτικούς, με στόχο αυτή να καταστραφεί, εξαιτίας της παρουσίας της ως συμπαγούς κοινότητας.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ - ΦΟΡΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ - ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

15. Κριτήρια: Το άρθρο 40 παράγραφος 2 της ΕΔΔ αναφέρεται σε παραβίαση η οποία για να είναι σοβαρή πρέπει να είναι μεγάλη ή συστηματική. Επίσης βρίσκουμε τα εξής κριτήρια βαρύτητας: την ένταση, την επανάληψη, την μαζικότητα των παραβιάσεων, και να είναι οι παραβιάσεις μεγάλης κλίμακας, επίμονες και συστηματικές.

16. Φορείς Ελέγχου της Παραβίασης:

α. Το **Συμβουλίου Ασφαλείας** έχει προβεί σε αρκετές περιπτώσεις σε αναγνώριση της διεθνούς ευθύνης κράτους για διάπραξη σοβαρών παραβιάσεων, σε σύσταση επιτροπών αποζημιώσεων, ακόμη και δικαστηρίων για την ποινική καταστολή εγκλημάτων πολέμου κατά της ανθρωπότητας, την γενοκτονία όπως στην πρώτη Γιουγκοσλαβία και την Ρουάντα.

β. Το **Διεθνές Δικαστήριο** θα μπορούσε να αναλάβει έναν τέτοιο ρόλο. Για παράδειγμα τον Φεβ του 2007 το Δικαστήριο εξέδωσε απόφαση στην υπόθεση Γενοκτονίας, Βοσνία-Ερζεγοβίνη / Σερβία-Μαυροβούνιο, με ζητούμενο αν στη Σρεμπρένιτσα έλαβε χώρα και μ' ευθύνη ποίου, γενοκτονία.

γ. Από την άλλη τα **Κράτη** θα μπορούσαν να αποτελέσουν τον φορέα ελέγχου της βαρύτητας της παραβίασης όμως το ζήτημα που τίθεται εδώ είναι ο υποκειμενικός χαρακτήρας της διερεύνησης του «θιγόμενου» κράτους.

17. Έννομες Συνέπειες από τις Παραβιάσεις του ΔΑΔ

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα το Κεφ. VII υιοθετήθηκε με το σκεπτικό, της αντιμετώπισης των κρατών που παραβιάζουν το διεθνές δίκαιο απειλώντας ή διαταράσσοντας τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Σήμερα, όμως, οι παραβιάσεις του ΔΑΔ, εγείρουν έννομες συνέπειες κυρίως σε δύο επίπεδα στο ατομικό και σε επίπεδο κράτους. Η έννομη συνέπεια για κρατικά όργανα ή άτομα υπό τον έλεγχο του κράτους είναι η δίωξη και η τιμωρία τους ενώπιον εθνικών ή διεθνών δικαστηρίων. Σε περίπτωση που κράτη παραβιάζουν το ΔΑΔ, οφείλουν επανόρθωση και δεσμεύονται να διώκουν τους ατομικά υπεύθυνους για τις σημαντικές παραβιάσεις. Παράλληλα διεθνείς οργανισμοί ή διεθνή δικαιοδοτικά όργανα, έχουν δυνατότητα ανάληψης δράσης προς αυτή την κατεύθυνση. Σε κάθε περίπτωση οι **νομικές υποχρεώσεις** (όπως η γενική υποχρέωση περί σεβασμού και διασφάλισης του σεβασμού του ΔΑΔ, υποχρέωση επανόρθωσης, υποχρέωση παραπομπής σε δίκη ή δίωξη) **αφορούν** όσα **κράτη** εμπλέκονται στην ένοπλη σύρραξη, **ουδέτερες χώρες** ή σε περίπτωση ανάμιξης τους, **διεθνείς οργανισμούς μέσω πολυεθνικών επιχειρήσεων**.

ΤΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΑΔ ΑΠΟ ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ

18. Τα Κράτη

α. Κάθε Κράτος, εκτός από το θιγόμενο, πρέπει να ζητήσει την παύση της διεθνώς παράνομης πράξης, διαβεβαιώσεις μη επανάληψης και την εκπλήρωση της υποχρέωσης για επανόρθωση. Ενδεικτικά τα κράτη, μπορούν να επιστήσουν την προσοχή του Συμβουλίου Ασφαλείας ή της ΓΣ/ΗΕ για κάθε κατάσταση που θα ήταν δυνατό να θέσει σε κίνδυνο, τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, να τα καλέσουν να δράσουν με κάθε μέσον, ώστε να διασφαλισθεί ότι τα Μέρη μιας σύρραξης σέβονται το ΔΑΔ και ότι οι υπεύθυνοι θα τιμωρηθούν, να ενθαρρύνουν τα ΗΕ να διορίζουν ειδικούς Απεσταλμένους που θα διερευνούν τις παραβιάσεις του ΔΑΔ, ή να ζητούν από την ΕΔΑ να προχωρά σε αναφορές και δημόσιες καταγγελίες για το κράτος που δεν σέβεται τις διατάξεις του ΔΑΔ κλπ.

β. Οι συχνότερες αντιδράσεις απέναντι σε μία παραβίαση περιλαμβάνουν:

(1). **Υπενθύμιση της υποχρέωσης και διασφάλισης του σεβασμού του ΔΑΔ** από όλα τα μέρη στη σύρραξη προκειμένου να αντιμετωπισθεί η ανθρωπιστική κρίση.

(2). **Διαπίστωση και καταδίκη των παραβιάσεων**

(3). **Αναγνώριση διεθνούς ευθύνης**

19. Θεσμική Δράση Μέσω Διεθνούς Οργανισμού

Τόσο το άρθρο 41ης ΕΔΔ, όσο και το άρθρο 89 ΠΙ'77, καλούν για συλλογική δράση μέσω ενός θεσμικού πλαισίου διεθνούς οργανισμού, όπως είναι ο ΟΗΕ. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν προκειμένου να συμμορφωθεί το Κράτος-παραβάτης, περιλαμβάνουν, την **υιοθέτηση ψηφισμάτων ή αποφάσεων**, την **υποβολή εκθέσεων** που διαπιστώνουν τις παραβιάσεις του ΔΑΔ, την **επιβολή κυρώσεων**, την **αποστολή ειρηνευτικών ή άλλων πολυεθνικών αποστολών**, τη **θέσπιση προστατευτικών ζωνών**, τη **δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος για την πρόσβαση των ανθρωπιστικών οργανώσεων**, την **παροχή προστασίας και βοήθειας σε προστατευόμενα πρόσωπα**, τη διενέργεια ανακρίσεων για τη

διαπίστωση τυχόν παραβιάσεων και στη **συνέχεια τη σύσταση ειδικών διεθνών δικαστηρίων** για την ποινική καταστολή τους, τη **δημιουργία επιτροπών αποζημιώσεων**. Τα μέτρα μπορεί να είναι ήπιας μορφής, να έχουν τη μορφή συστάσεων ή να είναι δεσμευτικά, με πιο χαρακτηριστική την περίπτωση του Συμβουλίου Ασφαλείας και τα εξαναγκαστικά μέτρα του Κεφ. VII του ΧάρτηΕ.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΓΕΝΝΩΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ

20. Ο πυρήνας των υποχρεώσεων, που δημιουργούνται για το κράτος από την αντιδιεθνή παραβατική συμπεριφορά του, περιλαμβάνουν τα παρακάτω:

- α. Παύση της παραβίασης και διαβεβαίωση μη επανάληψης στο μέλλον**
- β. Πλήρης επανόρθωση των ζημιών** που προξένησε
- γ. Δίωξη και τιμωρία των ατομικά υπεύθυνων**

21. Η άμεση αντίδραση που αναμένεται από το Κράτος που έχει παραβιάσει το ΔΑΔ, είναι να τερματίσει την παράνομη συμπεριφορά, επαναφέροντας την κατάσταση όπως ήταν πριν την παραβίαση. Παράλληλα με την παύση της παραβίασης, το υπεύθυνο κράτος οφείλει να προβεί σε **διαβεβαιώσεις, ή εγγυήσεις ότι δεν θα επαναληφθούν οι παραβιάσεις**. Η πλήρη επανόρθωση περιλαμβάνει τρεις επιμέρους μορφές: την **αποκατάσταση**, την **αποζημίωση** ή την **ικανοποίηση**. Η **Αποκατάσταση** περιλαμβάνει την **απελευθέρωση κρατουμένων** που κρατούνται παράνομα, την **ανάκτηση των νομικών δικαιωμάτων** στην περίπτωση κρατουμένων, τον **επαναπατρισμό αιχμαλώτων πολέμου**, την **επιστροφή προσφύγων** ή εσωτερικά μετατοπισμένων στην εστία τους, την **επιστροφή περιουσίας** που έχει κατασχεθεί. Η **Αποζημίωση** θα πρέπει να παρέχεται για ζημιές που αποτιμώνται οικονομικά και να υπολογίζεται, όπως αρμόζει, αναλόγως προς την παραβίαση και τις περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Η **ικανοποίηση μπορεί να περιλαμβάνει την αναγνώριση της παραβίασης, έκφραση μετάνοιας, με τυπική απολογία ή με κάποιο άλλο τρόπο αντιμετώπιση του προβλήματος που προκάλεσε ο φερόμενος δράστης**. Επιπλέον τα κράτη αναλαμβάνουν πρώτον την υποχρέωση να **υιοθετήσουν νομοθετικά μέτρα σε εθνικό επίπεδο**, ώστε να ποινικοποιήσουν τις σοβαρές παραβιάσεις ως ιδιαίτερο έγκλημα και δεύτερο, εάν αυτές παραβιασθούν, δεσμεύονται ότι **θα τιμωρήσουν τους υπεύθυνους ή θα τους εκδώσουν σε άλλο κράτος που έχει ασκήσει σε βάρος τους ποινική δίωξη**.

ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

22. Στη μεταδιπολική περίοδο τα ζητήματα προαγωγής της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και η αντιμετώπιση τους από την οργανωμένη διεθνή κοινότητα, που εκφράζουν τα Ηνωμένα Έθνη, γνώρισαν μία μεγάλη εξέλιξη. Στη διαχείριση των διεθνών κρίσεων, συχνά, η παρέμβαση της διεθνούς κοινότητας επιχειρείται μέσω ή με τη συνδρομή διεθνών οργανισμών περιφερειακής εμβέλειας (Κεφάλαιο VIII Χάρτη ΗΕ), με αποστολή κυρίως την επιβολή μέτρων αποκατάστασης της ειρήνης ή και ανοικοδόμησης κράτους, ιδίως μετά από σύρραξη και πάντοτε βάση του Κεφαλαίου VII. Η εν λόγω δράση, υπό την υψηλή ευθύνη και εποπτεία του Συμβουλίου Ασφαλείας και, βέβαια, την εξουσιοδότησή του, ενσωματώνει μέτρα επιβολής για την αποκατάσταση, διατήρηση, οικοδόμηση της ειρήνης, αλλά και προληπτική διπλωματία. Περιλαμβάνει προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, διαφοροποιημένες κυρώσεις σε μέτωπα κρίσεων, ενόπλων συγκρούσεων ή καταστάσεων μετά από σύρραξη. Με αφετηρία την συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφαλείας, σε επίπεδο Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων, στις 31 Ιανουαρίου 1992, και την έκθεση του

Γενικού Γραμματέα, Boutros Gali αναπτύχθηκε σταδιακά στη μεταδιπολική περίοδο μία στενή συνεργασία ανάμεσα στα Ηνωμένα Έθνη και τους περιφερειακούς οργανισμούς, για την υλοποίηση των στόχων του Συμβουλίου Ασφαλείας. Βαθμιαία, αναδύθηκε μία έντονη συνεργασία του ΣΑ και περιφερειακών οργανώσεων όπως η Αφρικανική ένωση, ο Οργανισμός Αμερικανικών κρατών, ο ΟΑΣΕ, η ΕΕ κλπ.

23. Στις περιπτώσεις, που έχουμε κοινές επιχειρήσεις κρατών, κατά τις οποίες οι ένοπλες δυνάμεις ενεργούν υπό κοινή διοίκηση ή οδηγίες, η συμπεριφορά των ενόπλων δυνάμεων αποδίδεται σε όλα τα συμμετέχοντα Κράτη. Σε περιπτώσεις συμμαχιών ή πολυεθνικών επιχειρήσεων διεθνών οργανισμών, στη διάρκεια εισβολής και κατοχής εδαφών, αλλά και στρατιωτικών επιχειρήσεων, σε περίπτωση παραβίασης του ΔΑΔ ενεργοποιείται η «κοινή ευθύνη» όλων των συμμετεχόντων κρατών.

24. Η γενική αρχή του διεθνούς δικαίου σύμφωνα με την οποία **«όλα τα Κράτη δεσμεύονται να σέβονται και να διασφαλίζουν το σεβασμό των διατάξεων τους σε κάθε περίπτωση»**, αποτελεί «γενική υποχρέωση αφού και ολόκληρη η κοινότητα κρατών έχει έννομο συμφέρον να τις σεβαστεί». Η **υποχρέωση σεβασμού** του ΔΑΔ του σημαίνει τη μονομερή υποχρέωση κάθε Κράτους να εκδίδει οδηγίες, διαταγές, κανονισμούς, κανόνες εμπλοκής προς τις στρατιωτικές, αλλά και πολιτικές αρχές της χώρας, καθώς και σε de facto όργανα του, προς εφαρμογή των διατάξεων των σχετικών κανόνων, ελέγχοντας και επιβλέποντας την εκτέλεση τους. Ήδη από το 1961 η ΔΕΕΣ αναφέρεται στην υποχρέωση των κρατών μελών του ΟΗΕ που συνεισφέρουν στρατιωτικές δυνάμεις στον Οργανισμό να σέβονται το ΔΑΔ. Η σημασία του ΔΑΔ, μάλιστα, αυξήθηκε στη μεταδιπολική περίοδο, μετά την υιοθέτηση, μιας νέας πολιτικής διαχείρισης κρίσεων κι επεμβάσεων από τα Ηνωμένα Έθνη. Σ' αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται και επιχειρήσεις κατασταλτικές (επιβολής της ειρήνης), ανοικοδόμησης μιας κοινωνίας μετά από σύρραξη (post-conflict) ή αστυνόμευσης (police operations), όλες μ' εντολή χρήσης βίας.

25. Οι πολυεθνικές δυνάμεις έχουν ενεργό ρόλο στη διασφάλιση του σεβασμού του ΔΑΔ στις περιοχές που αναπτύσσονται, ενώ κράτη που συμμετέχουν σε πολυεθνικές επιχειρήσεις μετά από εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά και δράσης εκτός του πλαισίου του Χάρτη των ΗΕ, δεσμεύονται από το Ανθρωπιστικό Δίκαιο όπως στις περιπτώσεις του πολέμου στο Ιράκ / Κουβέιτ, Σομαλία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κόσοβο, Αφγανιστάν, δεύτερη επέμβαση στο Ιράκ, Αϊτή. Σύμφωνα με τις **Οδηγίες (Bulletin) του Γεν. Γραμματέα του ΟΗΕ Κ. Annan του 1999**, οι πολυεθνικές δυνάμεις των Ηνωμένων Εθνών κι άλλων συνεργαζόμενων διεθνών οργανισμών, υποχρεώνονται να σέβονται και να τηρούν τις βασικές αρχές και κανόνες του ΔΑΔ. Σήμερα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το προσωπικό δυνάμεων των Η.Ε. κι άλλων Διεθνών Οργανισμών, υπό την αιγίδα του, δεσμεύεται, γενικά, από το ΔΑΔ, στη διάρκεια ειρηνευτικών ή άλλων επιχειρήσεων. Πρόκειται για καθήκον των Η.Ε. να συμμορφώνει το προσωπικό τέτοιων επιχειρήσεων προς το ΔΑΔ, κάτι που συνεπάγεται ότι τα Η.Ε. και οι συνεισφέρουσες δυνάμεις, κράτη μέλη του ΟΗΕ, δεσμεύονται από το ΔΑΔ για την διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Παράλληλα σε περίπτωση παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, τα μέλη του στρατιωτικού προσωπικού της δύναμης των Ηνωμένων Εθνών υπόκεινται σε ποινική δίωξη στο πλαίσιο των εθνικών τους δικαστηρίων.

26. Το Δεκέμβριο του 2005 η ΕΕ υιοθέτησε κατευθυντήριες οδηγίες για την εφαρμογή του ΔΑΔ. Σύμφωνα με τις ανωτέρω κατευθυντήριες οδηγίες τα άτομα φέρουν προσωπική ευθύνη για εγκλήματα πολέμου και τα κράτη οφείλουν, να εξασφαλίζουν την προσαγωγή των υπευθύνων ενώπιον των εθνικών ή διεθνών

δικαστηρίων. Επιπρόσθετα η ΕΕ στα πλαίσια καταπολέμησης της ατιμωρησίας θα πρέπει να μεριμνά **ώστε να τιμωρούνται πάντα τα εγκλήματα πολέμου και να ενθαρρύνει τρίτα κράτη να θεσπίζουν εθνικές διατάξεις ποινικού δικαίου για την πρόβλεψη κυρώσεων για παραβιάσεις του ΔΑΔ.**

27. Στη διεθνή πρακτική καταγράφονται πολλές πράξεις του Συμβουλίου Ασφαλείας και της ΓΣ/ΗΕ, που αναφέρονται στην υποχρέωση των Κρατών να διασφαλίζουν ότι οι πολίτες υπό τη δικαιοδοσία τους, σέβονται το ΔΑΔ, όπως είναι π.χ. οι περιπτώσεις κατέχουσας δύναμης, που οφείλει να διασφαλίζει ότι όλες οι δυνάμεις που βρίσκονται υπό τη δικαιοδοσία της σέβονται το ΔΑΔ. Σχετικές ρυθμίσεις βρίσκουμε σε πλήθος στρατιωτικών Εγχειριδίων και Κανονισμών. Πέραν των κατασταλτικών μέτρων που περιλαμβάνουν όπως είπαμε την υποχρέωση καταστολής σε εθνικά δικαστήρια των σοβαρές παραβιάσεις του ΔΑΔ, τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν και **Προληπτικά Μέτρα** τα οποία ενδεικτικά περιλαμβάνουν:

- α. Την διάδοση της γνώσης του Ανθρωπιστικού δικαίου
- β. την εκπαίδευση κατάλληλου προσωπικού για την εφαρμογή του δικαίου σε εθνικό επίπεδο
- γ. τον διορισμό νομικών συμβούλων στις ΕΔ
- δ. την θέσπιση νομοθετικών διατάξεων για την διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διατάξεις του ΔΑΔ σε εθνικό επίπεδο.

28. Η διάδοση του ΔΑΔ προβλέπεται και από τις διεθνείς συμβάσεις ως υποχρέωση των κρατών για την εκπαίδευση του προσωπικού. Οι ΕΔ στα πλαίσια αυτά έχουν εκδώσει Στρατιωτικά Εγχειρίδια όπως το Εγχειρίδιο Διεθνούς Δικαίου του 1996, έχουν εντάξει την εκπαίδευση του ΔΑΔ στις παραγωγικές σχολές και σε σχολές επιμόρφωσης Αξιωματικών (ΣΔΙΕΠ, ΑΔΙΣΠΟ, ΣΕΘΑ) υπό μορφή σεμιναρίων – διαλέξεων. Οι δυνάμεις που συμμετέχουν σε πολυεθνικές αποστολές, κατά το στάδιο προετοιμασίας εκπαιδεύονται επί θεμάτων Δικαίου των Ενόπλων συρράξεων. Είναι όμως η ανωτέρω εκπαίδευση επαρκής και συστηματική; Αυτό ίσως θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης.

29. Ποινική καταστολή των παραβιάσεων του ΔΑΔ στην Ελλάδα

Η Ελλάδα με το Σύνταγμα δεσμεύεται στην τήρηση όλων των διεθνών υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις που έχει υπογράψει. Δια κυρωτικών νόμων δε, έχει επικυρώσει το σύνολο των Συμβάσεων που αποτελούν τον κορμό του ΔΑΔ. Η ποινική καταστολή των παραβιάσεων του ΔΑΔ προβλέπεται κυρίως στον **ΣΠΚ** και στον **Ποινικό Κώδικα**. Οι ανωτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις του ΣΠΚ και ΠΚ δεν επαρκούν για να καλύψουν στο σύνολό τους τα εγκλήματα του ΔΑΔ. Ενδεικτικά σε άλλες χώρες όπως η Ισπανία, το Βέλγιο, η Ελβετία, ή η Γερμανία προβλέπουν στην εσωτερική τους νομοθεσία την καταστολή των εγκλημάτων του ΔΑΔ σε καθεμία με διαφορετικό τρόπο προσέγγισης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

30. Το ΔΑΔ περιλαμβάνει τόσο κανόνες δικαίου, με ειδική αναφορά σε **έννομες συνέπειες** (υποχρέωση επανόρθωσης για το υπόλογο κράτος και ποινική καταστολή για τον δράστη), όσο και **επιταγές ηθικής συμπεριφοράς**, που αφορούν όλους τους πρωταγωνιστές μιας ένοπλης σύρραξης (κράτη, ένοπλες ομάδες, διεθνείς οργανισμούς, ή τη διεθνή κοινότητα στο σύνολο της). Σε κάθε περίπτωση οι **νομικές υποχρεώσεις** (όπως η γενική υποχρέωση περί σεβασμού και διασφάλισης του

σεβασμού του ΔΑΔ, υποχρέωση επανόρθωσης, υποχρέωση παραπομπής σε δίκη ή δίωξη) **αφορούν** όσα **κράτη** εμπλέκονται στην ένοπλη σύρραξη, **ουδέτερες χώρες** ή σε περίπτωση ανάμιξης τους, **διεθνείς οργανισμούς μέσω πολυεθνικών επιχειρήσεων**.

31. Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις στο πεδίο εφαρμογής του διεθνούς δικαίου είναι σημαντικές, άλλοτε θα θετικές όπως είναι ο ισχυρά παρεμβατικός ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας μετά το 1989, ή η θεσμοθέτηση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ΔΠΔ) και άλλοτε αρνητικές, όπως η χρήση βίας από το ΝΑΤΟ στην πρώην Γιουγκοσλαβία (1999) και η περίπτωση επέμβασης των ΗΠΑ και Μ.Βρετανίας στο Ιράκ (2003) κλπ. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι να δημιουργείται μία αβεβαιότητα για την αποτελεσματικότητα του διεθνούς δικαίου. Η κύρια αδυναμία του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου (ΔΑΔ) υπήρξε η δυσκολία ελέγχου της εφαρμογής του και, κυρίως, η μη απόδοση ευθυνών για τις συχνές παραβιάσεις των διατάξεων του. Περιορισμένες υπήρξαν, διαχρονικά και οι περιπτώσεις που υπεύθυνοι για εγκλήματα πολέμου τιμωρήθηκαν, ενώ κράτη ή οργανισμοί, λογοδότησαν για παραβιάσεις του ΔΑΔ.

32. Η εμφάνιση νέων μη κρατικών δρώντων όπως οι Διεθνείς Οργανισμοί διευρύνουν περαιτέρω τα προβλήματα εφαρμογής του διεθνούς δικαίου. Παραμένει, ζητούμενο μία ειδική κωδικοποίηση της συλλογικής ευθύνης διεθνών οργανισμών, που, τα τελευταία χρόνια πρωταγωνιστούν στη διάρκεια ενόπλων συρράξεων.

33. Επίσης, τίθεται το ζήτημα των αποτελεσμάτων της έγερσης της διεθνούς ευθύνης και των σχετικών μηχανισμών αποκατάστασης και καταστολής, κάτι που παραπέμπει στην έννοια και το περιεχόμενο της επανόρθωσης σε περίπτωση ευθύνης κράτους και της ποινικής καταστολής σε περίπτωση ατομικής ποινικής ευθύνης. Εδώ θα πρέπει να τεθούν και αντίστοιχα ερωτήματα για την ευθύνη των οργανισμών υπό ή και με εντολή των οποίων γίνεται μία πολυεθνική επιχείρηση.

34. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις του ΣΠΚ και ΠΚ δεν επαρκούν για να καλύψουν στο σύνολό τους τα εγκλήματα των Συμβάσεων ΔΑΔ. Έτσι νέες ρυθμίσεις οι οποίες θα περιλαμβάνουν αντίστοιχες εξειδικευμένες ποινές πρέπει να προβλέπονται.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

35. Όσον αφορά τις Ένοπλες Δυνάμεις προτείνονται τα παρακάτω:

α. Προτείνεται η συστηματική εκπαίδευση επί θεμάτων του Διεθνούς και Ανθρωπιστικού Δικαίου ξεκινώντας από τις παραγωγικές Σχολές καθώς και διαλέξεων στα επιμορφωτικά Σχολεία και Σχολές των Κλάδων των ΕΔ (όπως τη Σχολή Κατωτέρων Αξκών, ΑΔΙΣΠΟ κλπ). Όσο αφορά την ΣΕΘΑ προτείνεται η αύξηση των ωρών διδασκαλίας αλλά και η αύξηση των σεμιναρίων που αναφέρονται στα ανθρώπινα δικαιώματα.

β. Επίσης, λαμβανομένου υπόψη ότι τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο προσωπικό συμμετέχει σε ειρηνευτικές αποστολές, προτείνεται μέσω ΓΕΕΘΑ η διοργάνωση σεμιναρίων επί των υποχρεώσεων τήρησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που θα έχουν τα στελέχη που τις επανδρώνουν.

Παράρτημα «Α» στην Διατριβή
‘Διεθνής ευθύνη κρατών και διεθνών
οργανισμών σε περιφερειακό επίπεδο,
ιδίως στο πλαίσιο πολυεθνικών επιχειρήσεων’

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

1. Μαρία Ντανιέλλα Μαρούδα «Η Διεθνής Ευθύνη για Παραβιάσεις του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου»
2. Στ. Περράκη - Μ. Ντ. Μαρούδα «Ένοπλες συρράξεις και ανθρωπιστικό δίκαιο» Σειρά Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, τεύχος 12.
3. Α.Γιόκαρης–Φ.Παπαρτζή, «Η Διεθνής ευθύνη των κρατών στα άρθρα της επιτροπής Διεθνούς Δικαίου στη Διεθνή Νομολογία και Βιβλιογραφία - Σειρά Διεθνούς Δικαίου και Εξωτερικής Πολιτικής»
4. Jean Marie Henckaerts» Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας Ανθρώπου και Ανθρώπινης «Μελέτη για το εθιμικό διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο – Μια συνεισφορά στην κατανόηση και το του και Κατάρτισης Δικαιωμάτων σεβασμό των Δράσης κανόνων του δικαίου των ενόπλων συρράξεων»
5. Στέλιος Περράκης - Π.Νάσκος «Δίκαιο των Διεθνών Οργανισμών», Σειρά Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής τεύχος 13
6. Σ. Περράκης «Το Νέο Ανθρωπιστικό Δίκαιο των Ενόπλων Συρράξεων – Τα Πρωτόκολλα της Γενεύης του 1977»
7. Σ. Περράκης «Ηνωμένα Έθνη – Θεσμικό Πλαίσιο και Δικαιοπολιτική Δράση» Σειρά Κείμενα Διεθνούς Πρακτικής, τεύχος 16.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ – ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. Στ. Περράκης «Η Διεθνής Κοινότητα σε κίνηση» Διεθνολογικά Δημοσιεύματα 3 Παντείου Πανεπιστημίου
2. Ευρωπαϊκή Ένωση Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για την προώθηση της συμμόρφωσης προς το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο (ΔΑΔ) - 2005/C 327/04
3. Γ.Γ. ΟΗΕ Κ. Annan UN, Secretary General’s Bulletin ST/SGB/1999/13,6 August

4. Ευρωπαϊκό Κέντρο Έρευνας και Κατάρτισης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ανθρωπιστικής Δράσης	«Τετράδια Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ανθρωπιστικού Δικαίου και Ανθρωπιστικής Δράσης» Τεύχος 1
5. Πρακτικά Ημερίδας υπό την Αιγίδα του ΥΠΕΞ – ΥΕΘΑ - ΕΕΣ	«Εφαρμογές του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου στην Ελλάδα»
6. Μ. Ντ. ΜΑΡΟΥΔΑ	Σημειώσεις Ανθρωπιστικού Δικαίου 2008/09 Τμήμα ΔΕΣ Παντείου Πανεπιστημίου
7. UN Department of Peacekeeping Operations – Lessons Learned Unit	Cooperation Between the UN and Regional Organizations/arrangements in a Peacekeeping environment – Suggested Principles and Mechanisms March 1999

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. International Law Commission - Responsibility of international organizations .
Εργασίες ΕΔΔ - στον δικτυακό τόπο http://untreaty.un.org/ilc/guide/9_11.htm
2. http://www.new-dimension.gr/e107_plugins/forum
3. www.un.org/Depts/dpko/lessons/RegionalOrganizations.pdf
4. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον δικτυακό τόπο :<http://eur-lex.europa.eu/>
5. Δικτυακό Τόπο [www.Srebrenica Genocide Blog](http://www.SrebrenicaGenocideBlog.com) DUTCH COURT DISMISSES SREBRENICA CASE AGAINST NETHERLANDS.mht